

330.341.1:338.45.01

• ”

;

;

,

-

:

,

.

,

-

,

,

,

,

.

.

-

.

,

-

-

-

-

.

,

-

-

.

.

-

, : .

,

. , .

, .

, .

, .

, .

, .

,

.

,

-

,

-

.

-

.

-

більшої галузі, перспектив її розвитку, необхідність інтенсивного впровадження інноваційних розробок у виробничі процеси, а також забезпечення довгострокової державної підтримки.

Вклад основного матеріалу. Тривалий час стан машинобудівної галузі багатий в чому визначає стан всієї економіки країни. Роль машинобудування в економіці надзвичайно велика, майже не існує галузі господарства, де б не застосовувалася продукція машинобудування. Особлива роль машинобудування полягає в тому, що з ним пов'язаний якісний переворот у техніці та у прискоренні темпів НТР; інтенсифікація економічного розвитку та підвищення продуктивності праці як за рахунок постійного технічного прогресу у самій галузі, так і за рахунок забезпечення всіх галузей господарства найсучаснішими засобами перевезення. Тому за рахунок саме інноваційного розвитку машинобудівної промисловості можна значно підвищити рівень економіки України, що є дуже актуальним зараз.

У наш час машинобудування служить основою економіки будь-якої країни та відіграє вирішальну роль в створенні матеріально-технічної бази господарства. У сучасних умовах йому належить виключно важлива роль в прискоренні науково-технічного прогресу. Випускаючи засоби виробництва для різних галузей народного господарства, машинобудування забезпечує комплексну механізацію і автоматизацію підприємства. Рівень промислового розвитку будь-якої країни залежить від стану машинобудування, адже ця галузь постачає засоби виробництва для інших галузей народного господарства. Забезпечення розвитку машинобудування в цілому і автомобілебудування зокрема є необхідною передумовою формування потенціалу розвитку країни [1].

У економічно розвинених країнах на долю машинобудівних виробництв доводиться від 30 до 50% загального обсягу випуску промислової продукції (у Німеччині – 53,6%, Японії – 51,5%, Англії – 39,6%, Італії – 36,4%, Китаї – 35,2%). Це забезпечує технічне переозброєння усієї промисловості кожні 8-10 років. При цьому доля продукції машинобудування у ВВП країн Євросоюзу складає 36-45%, в США – 10%, в Росії машинобудування забезпечує 18% ВВП. В Україні на долю машинобудівних виробництв у 2009 році доводилося 10,6% від загального обсягу випуску промислової продукції, що складає 85 833 млн. грн. [2].

Автомобілебудування як складова машинобудівної галузі вважається однією з основних галузей промисловості світу та є однією із пріоритетних галузей вітчизняної промисловості, яка сприяє розвитку інших галузей, забезпечує стійкий ріст зайнятості населення, підвищує товарообіг, зміцнює грошову систему, зумовлює потребу в продукції багатьох інших галузей промисловості. За оцінками дослідників, одне робоче місце у автомобілебудуванні створює 7–8 робочих місць у таких суміжних галузях, як металургійна, нафтопереробна, електротехнічна та інші. Для визначення тенденцій розвитку автомобілебудівної галузі проведемо оцінку її діяльності. Розвиток провідних держав світу на початку ХХІ століття свідчить, що правильно обрана стратегія розвитку автомобілебудівної галузі як пріоритетної, сприяє в значній мірі росту економіки та зайнятості населення. Це підтверджує досвід таких країн, як Чехія, Польща, Туреччина та інших, які зробили ставку на забезпечення потреб транспортної системи держави за рахунок автотранспортних засобів власного виробництва, що сприяло зростанню показників економіки в цілому.

Доля українського автопрому у ВВП країни в 2009 р. має частку 0,75 %. За 10 місяців 2010 р. українським автопромом вироблено 63 тис. 209 од. автотранспортних засобів, з них: легкові автомобілі – 56 тис. 818 од. (- 7%); вантажні автомобілі – 4 тис. 265 од. (+113%); автобуси – 2 тис. 126 од. (+133%), що в цілому на 1,3% менше, ніж за аналогічний період 2009 р. [3].

Таблиця 1

Виробництво легкових автомобілів в Україні [4]

Роки	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Обсяги виробництва, тис. шт.	35,4	48,1	98,3	174,0	192,0	224,81	267,0	380,0	65,7
Темп росту обсягу виробництва, %	-	135,88	204,37	177,01	110,34	117,09	118,77	142,32	- 82,71

Як свідчать дані табл. 1, темп росту обсягів виробництва легкових авто був максимальний у 2003 р. і становив 204,37%. Згідно з даними Держкомстату обсяги виробництва легкових авто щороку інтенсивно зростали до 2009 р. Найбільший показник падіння обсягів виробництва спостерігався у 2009 р. і становив 82,71%.

На сьогодні автопарк України становить більше 9 мільйонів одиниць. Найбільші виробники у 2010 році (за 10 місяців 2010 року) є такі вітчизняні підприємства, як ЗАТ "ЗАЗ" (34044 шт. – 53,86%), Корпорація "Богдан" (16367 – 25,89%), ЗАТ "Єврокар" (5651 – 8,94%), ВАТ КрАСЗ (5189 – 8,21%). Отже найміцніші позиції на ринку автомобілебудування у 2010 році займають ЗАТ "ЗАЗ" та корпорація "Богдан" [3].

Не менш важливим показником розвитку автопрому є аналіз експорту продукції. У 2009 р. зовнішньоторговий обіг України в частині автотранспортних коштів склав майже \$1,4 млрд., з якого на долю експорту припали тільки \$244 млн. Таким чином, торгівля автомобілями збільшила негативне сальдо торгового балансу України більш ніж на \$1 млрд. [3].

В Україні забувають, що автомобілебудування є наукомісткою галуззю, і що саме автомобілебудування є потенційно значним замовником науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт. Ми маємо орієнтуватися на західні автомобільні компанії, які витрачають на дослідницькі розробки близько 5% від обсягу продаж. Розширення виробництва автомобілів в Україні може дати поштовх до розвитку прикладних дослідно-конструкторських розробок.

Україні сьогодні потрібна модернізація автомобілебудівних заводів, їх технічне переоснащення з використанням сучасних технологій і значне підвищення за рахунок цього якості машин і їх конкурентоспроможності.

Внаслідок падіння ринку, автомобілебудівні підприємства змушені оптимізувати витрати, в тому числі і за рахунок скорочення чисельності працюючих, хоча для забезпечення належного попиту на продукцію на внутрішніх і зовнішніх ринках підприємствам необхідно впроваджувати інноваційну модель розвитку, використовуючи новітні технології та інвестуючи значну кількість коштів, які б дозволили модернізувати підприємства та втілити нові технології у життя. Необхідно налагодити виробництво сучасних та економних автомобілів. Спеціалізацію і кооперування виробництва в автомобілебудуванні потрібно орієнтувати на вітчизняні підприємства, створювати замкнуті цикли виробництва у середині країни.

Наразі в Україні спостерігається тенденція недостатнього фінансування інноваційної діяльності, що зводить інноваційну діяльність до вдосконалення вже існуючих прототипів. До основних чинників, що стримують інноваційну діяльність, відносять недолік власних фінансових коштів і високу вартість нововведень.

Виробництво нових конкурентоспроможних моделей автомобілів та автобусів, впровадження ресурсозберігаючих, екологічно чистих інноваційних технологій дасть змогу зменшити матеріалоємність готової продукції на 12-18 відсотків, обсягу енергоспоживання виробництва – на 20 відсотків; виключити застосування у виробництві токсичних матеріалів; перейти на безвідходні технології; підвищити надійність і довговічність продукції; удосконалити сервісну мережу. Підвищення конкурентоспроможності забезпечуватиметься шляхом впровадження новітніх високопродуктивних технологій та обладнання для виробництва автомобільної техніки, комплектувальних виробів, вузлів, агрегатів і запасних частин [5].

Перехід автомобільної галузі України на інноваційну модель розвитку, передусім, залежить від державної підтримки. Сучасна стратегія державної промислової політики України в галузі машинобудування передбачає зростання темпів випуску наукоємної продукції високого технологічного рівня і виробництва нової конкурентоздатної продукції.

Наразі представлений проект державної цільової економічної програми розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів на період до 2015 р. Основними завданнями програми є: освоєння у виробництві нових поколінь моделей автотранспортної техніки і розвиток власного виробництва автомобільних компонентів, які використовуються у виготовленні автотранспортної техніки. З метою виконання поставлених завдань пропонується реалізувати наступні заходи [5]:

- провести модернізацію існуючих та створити нові виробництва з використанням енергозберігаючих та екологічно-безпечних сучасних технологій та обладнання;

- освоїти виробництво нових моделей і поколінь конкурентоспроможної продукції, застосувати матеріали та комплектуючі виробів з новими властивостями;
- забезпечити тісну взаємодію науково-технічних організацій і підприємств автомобілебудування з науковими установами України для вирішення проблем створення нових матеріалів і технологій;
- проводити єдину технічну політику, яка має передбачати координацію науково-технічних робіт у створенні виробництва нової продукції, впровадженні новітніх технологій та устаткування.

Для переходу галузі на інноваційну модель розвитку можна запропонувати наступне:

- впровадити заходи по залученню вітчизняного наукового інтелекту для створення національних технологій в автомобільній промисловості;
- розробити стратегію державної політики в галузі автомобілебудування, яка б забезпечувала виробництво нових конкурентоспроможних зразків техніки, підвищення якості й ефективності виробництва з орієнтацією на потреби внутрішнього та зовнішніх ринків;
- довести важливість розвитку автомобілебудування із використанням новітніх технологій та відбудови його на засадах технологічної й економічної самодостатності.

Таким чином, сучасна стратегія державної підтримки промислової політики України в автомобільній галузі повинна орієнтуватися на зростання темпів наукомісткої продукції високого технологічного рівня і впровадження високотехнологічних інновацій у розбудову цієї галузі.

Результати проведеного аналізу свідчать про негативні зрушення у автомобільній галузі, що є наслідком значної низки проблем, з якими стикаються підприємства галузі і що уповільнюють їх розвиток. Насамперед слід виділити такі проблеми [6]:

- низький рівень платоспроможності населення не дає можливості задовольнити у повному обсязі внутрішній попит на ринку продукції автомобілебудування та обмежує попит на вітчизняну продукцію;
- для забезпечення підготовки кадрів відповідної кваліфікації в необхідних масштабах потрібне тісне співробітництво освітніх установ із роботодавцями;
- недостатній рівень розвитку кредитної системи й ринку цінних паперів;
- українська державна політика в напрямку створення промислових зон із пільговим оподаткуванням залишається непослідовною, а пільги найчастіше скасовуються ще до закінчення терміну їх дії;
- недостатній рівень платоспроможності товаровиробників, що негативно впливає на фінансово-економічний стан підприємств галузі;
- низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств, залежність вітчизняних підприємств від постачань вузлів, деталей та комплектуючих виробів з інших країн, насамперед з країн СНД;
- недостатній контроль з боку держави за діяльністю монополістів і посередників, що призводить до значного зростання вартості матеріалів, енергоресурсів та комплектуючих виробів.

Основним напрямом розвитку автомобілебудівної промисловості України має бути значне підвищення якості її продукції із використанням наукових і технічних досягнень.

За рахунок інноваційного розвитку автомобілебудування Україна зможе реалізувати конкурентоспроможну продукцію як на національному, так і на світових ринках (переважно вантажні автомобілі), що забезпечить вихід України в міжнародне економічне співтовариство.

Висновки. З вищерозглянутих проблем можна виділити такі основні завдання по розвитку автомобільної галузі України: створення сучасної спеціалізованої, здатної до саморозвитку, галузі по виробництву конкурентоспроможної продукції шляхом розвитку тих, що існують, і організацію нових виробництв автомобільної техніки, комплектуючих і запасних частин; освоєння нових видів продукції; збільшення експортного потенціалу продукції автомобілебудування; створення нового і ефективного використання існуючого наукового потенціалу України; впровадження енергозберігаючих ресурсів і екологічно чистих технологій; забезпечення випереджаючих темпів збільшення продуктивності праці; створення нових робочих місць.

У зв'язку з цим Уряд повинен сформулювати інноваційну стратегію автомобільної галузі України. Докласти максимальні зусилля для стимулювання інвестиційної діяльності машинобудівників. По-перше, необхідно надати підприємствам всілякі податкові пільги на проведення масштабних проєк-

тів по модернізації виробничих потужностей. Для стимулювання розвитку виробництва необхідно забезпечити вітчизняних виробників державними замовленнями, у тому числі і на інноваційну продукцію. Крім того, необхідно істотно збільшити фінансування вітчизняної науки, без якої заяви про інноваційний прорив залишаться лише красивими словами на папері.

Література:

1. Машинобудування в Україні: тенденції, проблеми, перспективи / Під заг. ред. Б.М. Данилишина. – Ніжин: Аспект-Поліграф, 2007. – 308 с.
2. ИА "Агентство промышленной политики" [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.minprom-ua/news>
3. Асоціація автовиробників України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrautoprom.com.ua>.
4. Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
5. Про схвалення Концепції розвитку автомобільної промисловості та регулювання ринку автомобілів у період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gdo.kiev.ua>
6. Новый курс: Реформы в Украине. 2010-2015. Национальна доповідь/ за заг. ред. В.М. Гейця [та ін.]. – К.: НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.

Аннотация

К ВОПРОСУ О ПЕРСПЕКТИВАХ РАЗВИТИЯ
АВТОМОБИЛЕСТРОИТЕЛЬНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ УКРАИНЫ

Троян О.В., ассистент

Запорожская государственная инженерная академия

В статье проанализирована деятельность автомобилестроительной отрасли Украины; определены тенденции развития рынка; выявлены проблемы, которые замедляют развитие предприятий, и обозначены возможные перспективы развития автомобилестроения.

Ключевые слова: машиностроение, инновационное развитие, стратегия инновационного развития, рынок продукции автомобилестроения, автопарк, структура рынка, конкуренция.

Summary

TO QUESTION ABOUT PROSPECTS OF DEVELOPMENT
MOTOR INDUSTRY ENTERPRISES OF UKRAINE

Troyan O.V., assistant

Zaporizhzhya State Engineering Academy

There is the analyzed activity of motor industry of Ukraine in the article; tendencies are certain in market development; educed problems, which slow development of enterprises and the possible are marked.

Key words: machine-building industry, innovative development, strategy innovative development, market of products of motor industry, autopark, market structure, competition.

Надійшла до редакції 24.12.2010 р.

Науковий керівник: Конашук В.Л., к. е. н., доцент

© **Троян О.В., 2010 р.**